

Het project

Geschiedenis van het project

Vlak voor en in de oorlog werd onder leiding¹ van drs. (vanaf 1940 dr.) Y. Poortinga gewerkt aan de opbouw van een materiaalverzameling, daarbij gesteund door een aantal enthousiaste begunstigers van de Fryske Akademy, die geregeld doorgaven wat zij zoal uit de volksmond aan woorden en idioom opvingen. Mede door deze inbreng kwam er langzamerhand een bescheiden cartotheek tot stand. Uit deze cartotheek werd voor de eerste maal systematisch geput ten dienste van de tweede druk (1944) van het *Lyts Frysk Wirdboek*, bewerkt door dr. P. Sipma en dr. Y. Poortinga. In het begin van de jaren vijftig was het bestand groot genoeg om als basis te dienen voor een kleine vingeroefening voor het grote woordenboek dat men zich nog maar vagelijk voorstelde. Deze vingeroefening bestond uit het maken van het *Frysk Wurdboek*, dit is het handwoordenboek bestaande uit de delen *Nederlânsk - Frysk* [1952] en *Frysk - Nederlânsk* [1956], samengesteld door H.S. Buwalda, drs. G.A.G. Meerburg en dr. Y. Poortinga². Ondertussen had men het grote woordenboek zelf toch niet helemaal uit het oog verloren. In 1952 verscheen er een rapport³ van de hand van drs. G.A.G. Meerburg. Hierin werd een aantal buitenlandse woordenboeken met elkaar vergeleken en tevens werden mogelijke aanzetten gegeven voor regels die zouden kunnen gelden voor het grote woordenboek van het Fries.

Het was duidelijk dat er een concreet plan voor het woordenboek zou moeten komen, niet in de laatste plaats om voor ZWO-steun in aanmerking te komen. In november 1953 verscheen van H.S. Buwalda, drs. G.A.G. Meerburg en dr. Y. Poortinga een rapport⁴ waarin vooral werd ingegaan op de wijze van exciperen, de teksten waaruit geëxcerpeerd zou moeten worden en de indeling van de cartotheek. In hun brief van 24 september 1954 adviseerden⁵ prof. dr. J.H. Brouwer⁶ en prof. dr. K.H. Heeroma het bestuur van de Fryske Akademy om naast de bestaande cartotheek nog een tweede aan te leggen. Zij wezen er op dat de cartotheek, die op dat moment ongeveer 300.000 fiches bevatte, in geen geval voldoende zou zijn voor het schrijven van een wetenschappelijk woordenboek van het Fries. Het was hun opgevallen dat het *Friesch Woordenboek* van Waling Dijkstra c.s. veel te veel uitgangspunt was voor het samenstellen van de cartotheek. Woorden uit te exciperen bronnen die ook al in genoemd werk voorkwamen, behoeften namelijk, zo luidde de opdracht van de excerpenten, toen vaak vrijwilligers, niet meer op kaart gebracht te worden. De cartotheek documenteerde daardoor veel te weinig over deze woorden. Verder was de bevinding van de adviseurs, dat over de functiewoorden zeer weinig materiaal aanwezig was. Bij deze woorden, die semantisch een vrij vage inhoud hebben, moesten vooral de syntactische verbanden aangegeven worden en zonder veel materiaal in context zou de redacteur daar geen vat op krijgen.

Het bestuur ging op de wensen van de beide professoren in; in de jaren 1955 - 1958 werd er naast de oude een tweede cartotheek opgebouwd op grond van een selectie van Friese tekstfragmenten uit de Nieuwfriese periode. De oude cartotheek wordt hierna aangeduid als cartotheek I, de nieuwe als cartotheek II. Drs. H.T.J. Miedema (vanaf 1961 dr.) had bij de opbouw van cartotheek II de leiding. Met de nieuwe cartotheek kreeg de Friese lexicografie een dataverzameling die gezien de tijd van ontstaan en de bescheiden middelen waarover men kon beschikken, vrij modern was.

Toen cartotheek II in 1958 opgebouwd was, ging men zich al gauw beraden over de vorm van het woordenboek. De woordenboekstaf begon onder leiding van prof. dr. J.H. Brouwer⁷ alvast enkele proefartikelen te schrijven, min of meer in de geest van de aanbevelingen in het rapport van drs. G.A.G. Meerburg en volgens regels die men zelf voorlopig overeenkwam. Men besefte echter al spoedig dat er geen definitieve tekst geleverd kon worden, als er niet van te voren een aantal duidelijke afspraken zou zijn gemaakt over omvang, type, begrenzingsen en inhoud van het woordenboek. Het bestuur van de Fryske Akademy zou daarover een aantal beslissingen dienen te nemen, en daarover dus geadviseerd moeten worden. In de loop van 1959 en 1960 werd de op initiatief van prof. dr. J.H. Brouwer in het leven geroepen woordenboekcommissie⁸ het eens over de meeste uitgangspunten. Eén punt verdeelde

de leden echter zeer, namelijk de taal waarin het redactionele commentaar en de betekenisomschrijvingen van de lemmata geformuleerd moesten worden, dus de beschrijvende taal of voertaal van het WFT⁹. Het bestuur besloot na verloop van tijd, gehoord en gezien de talrijke al dan niet gevraagde adviezen, dat het Nederlands de voertaal zou zijn¹⁰.

In 1961 begonnen de redacteuren met het schrijven van de eerste artikelen, met als richtlijn de uitspraken van de woordenboekcommissie, de regels door de redacteuren reeds geformuleerd en de bevindingen van dr. Y. Poortinga en H.S. Buwalda opgedaan tijdens een korte stageperiode in november 1960 bij het *Woordenboek der Nederlandsche taal*. De richtlijn werd vastgelegd in de *Oanwizingen by it skriuwen fan it GFW*¹¹ *opmakke nei it oerliz yn desimber 1960*. In een vrij vlot tempo werd aanvankelijk ordner na ordner met de hand volgeschreven. Dat tempo kon na enkele jaren niet meer worden gehandhaafd, omdat de redactieleden noodgedwongen een deel van de niet-lexicografische werkzaamheden van de Fryske Akademy verrichtten. De voortgang bij de samenstelling van het woordenboek werd nog vertraagd doordat de spelling van de lemmata alsnog in overeenstemming diende te worden gebracht met de op 28 april 1976 door Provinciale Staten van Friesland vastgestelde nieuwste regels¹². Op de valreep werd de uitgave van het woordenboek nog uitgesteld doordat de kwestie van de voertaal in 1982 opnieuw ter discussie werd gesteld¹³. De voertaal bleef het Nederlands.

Cartotheek I

Na de totstandkoming van cartotheek II werd cartotheek I ook nog aanzienlijk uitgebreid. Het exciperen ten behoeve van deze alfabetisch ingerichte cartotheek vindt nog steeds voortgang. De verzameling bevat nu ongeveer 500.000 fiches met daarop (met bronvermelding) globaal genomen:

- het belangrijkste deel van de lexicografische traditie van het Nieuwfries, dat wil zeggen de trefwoorden uit de voornaamste woordenboeken, kleine verspreide woordenlijsten en lexicografische handschriften (dus niet elk in de tekst voorkomend woord; ook niet systematisch de handwoordenboeken na 1911 verschenen);
- veel taalmateriaal uit werken over het Fries (grammatica's, enkele idioomverzamelingen,
- spreekwoordenlijsten, woordstudies, taalatlassen);
- door enquetes en vraaggesprekken verkregen materiaal over de woordenschat van sommige ambachten en bezigheden (landbouwterminologie, huishoudelijke woorden, de taal van de schipper, eendekooiholder, gleibakker, timmerman, bijenhouder en andere; niet de woordenschat van moderne beroepen);
- min of meer opmerkelijke woorden in zinsverband uit fictionele en niet-fictionele teksten uit boeken, periodieken, kranten en dergelijke (bij het exciperen, voorheen ook door vrijwilligers uitgevoerd, hebben persoonlijke voorkeuren uiteraard een grote rol gespeeld);
- woorden rechtstreeks uit de spreektaal afkomstig.

De laatste categorie is zeker niet de minst belangrijke. Gedurende tientallen jaren hebben abonnees van *De Pompeblêdden* (1928-1976), het tijdschrift voor onderwijs en Friese studie, hun 'vondsten' uit de spreektaal ingezonden. Het in dit blad gepubliceerde materiaal is in de cartotheek verwerkt. Al in 1939 begonnen enkele mensen, zoals reeds vermeld, bovendien rechtstreeks opgaven aan de woordenboekafdeling te doen.

Cartotheek II

De uitgangspunten bij het samenstellen van cartotheek II waren de volgende. De cartotheek zou gebaseerd moeten zijn op geschreven teksten¹⁴ uit de periode 1800 - 1950. Het geschreven Fries was

niet volledig te verzamelen en te bewerken zonder dat men onder het materiaal bedolven zou raken. De opzet van de cartotheek diende zodanig te zijn dat er praktisch mee te werken viel. Dit betekende dat er teksten geselecteerd moesten worden. Bij de selectie golden vooral de volgende criteria:

- de kwantiteit van de tekstselectie gerekend per decennium moest gerelateerd worden aan de totale schriftelijke productie per decennium;
- er dienden verhoudingsgewijs kleine fragmenten ¹⁵ van een groot aantal producenten, waaronder in ieder geval de grootsten, te worden geselecteerd;
- in de te selecteren tekstfragmenten moesten alle enigszins beoefende fictionele en niet-fictionele genres vertegenwoordigd zijn (toneel, romans, verhalen, poëzie, brieven, verslagen, verhandelingen, preken, bijbelfragmenten, brochures, journalistieke teksten, enz.);
- teksten van uiteenlopende literaire en taalkundige kwaliteit dienden in de selectie vertegenwoordigd te zijn ¹⁶.

Tijdens de opbouw van de cartotheek werd het eerste criterium iets gewijzigd. In de eerste plaats bleek na globaal onderzoek dat de totale productie voor de eerste decennia als volgt was: 1800 - 1810 enkele duizenden woorden, 1810 - 1820 ongeveer 10.000 woorden, 1820 - 1830 ongeveer 150.000 woorden. Het was ook duidelijk dat de opleving van geschreven Fries, begonnen in de periode 1820 - 1830 zich daarna steeds krachtiger voortzette. Men besloot alle teksten uit de periode 1800 - 1830 voor zover bekend en betrouwbaar ¹⁷ integraal op te nemen. Hier moet echter onmiddellijk volgen, dat er de laatste jaren toch nog teksten uit de bewuste periode achterhaald zijn. De aanspraak op volledigheid voor 1800-1830 voor de cartotheek kan dus niet meer worden gehandhaafd.

Het was in de tweede plaats ondoenlijk voor de volgende decennia, vooral die van de twintigste eeuw, meer dan zeer globaal te bepalen hoeveel er geschreven was. Men besloot voor de periode 1830 - 1950 de volgende verdeling in de selectie aan te houden.

<i>periode</i>	<i>aantal teksteenheden</i> ¹⁸
1830 - 1840	125
1840 - 1850	125
1850 - 1860	250
1860 - 1870	375
1870 - 1880	375
1880 - 1890	375
1890 - 1900	375
1900 - 1910	375
1910 - 1920	500
1920 - 1930	625
1930 - 1940	625
1940 - 1950	750

Elk woordteken uit de gekozen tekstfragmenten ¹⁹ werd op een apart fiche in cartotheek II geplaatst met de vermelding van de context (ongeveer 50 woorden) en opgave van de bron en auteur(s). De fiches staan per woordtype bijeen en ze zijn binnen het type chronologisch geordend naar de datering van de bronnen. De types zijn alfabetisch geordend. Voor een deel zijn homografen gescheiden. Cartotheek II bevatte na voltooiing ongeveer 1.500.000 fiches, dus evenzovele woordtekens ²⁰. Het is duidelijk dat cartotheek II voor de redacteur grote voordelen biedt. Voor de functiewoorden zijn er nu soms zelfs per decennium honderden (in enkele gevallen duizenden) citaten aanwezig. De redacteur kan bij de frequente woordvormen uit de cartotheek aflezen wanneer het woord in de schrijftaal populair wordt, wanneer het woord in onbruik geraakt en wanneer betekenisuitbreiding plaatsvindt.

Een project van meerdere generaties

Het WFT-project is inmiddels ook wat het redigeren betreft een project van meerdere generaties geworden: de tweede generatie werkt er op het ogenblik aan. Dat er sedert 1960 kleine redactie-technische aanpassingen tot stand zijn gekomen, is daarom niet verwonderlijk²¹. Afgezien van het feit dat er ook thans in de lexicografie voor een centraal deel van de beschrijving van woorden, namelijk het aangeven en onderscheiden van betekenissen, nog geen pasklaar model is waarover eenstemmigheid bestaat, streeft de huidige redactie er naar binnen de in het verleden uitgezette lijnen tot een zo goed mogelijke beschrijving te komen. Het subjectieve moment blijft daarbij als voorheen onmiskenbaar aanwezig; tijdens het redigeren ziet men zich voor arbitraire beslissingen geplaatst. In sommige gevallen zouden detailstudie en veldonderzoek een oplossing bieden, maar beide zijn eigenlijk niet mogelijk, vanwege de tijd die er mee gemoeid is.

Men kan zich afvragen of uitgave van deel 1 op dit moment aan te bevelen is. Er zijn immers voordelen aan verbonden met de uitgave van het woordenboek te wachten tot de gehele tekst geschreven is: (technische) verbeteringen en aanvullingen in de gehele tekst zijn tot het eind toe mogelijk en er kan een sluitend verwijzingsysteem worden gegarandeerd. De nadelen zijn echter veel groter, nog afgezien van het feit dat een generatie potentiële gebruikers geen kennis van het woordenboek of delen daarvan kan nemen. Ongeveer 40% van de gehele woordenboektekst is inmiddels in eerste instantie geschreven; sommige gedeelten meer dan 15, 20 jaar geleden. Cartotheek I wordt nog steeds aangevuld. Met andere woorden: het aantal thans beschikbare citaten dat de redactie van destijds niet onder ogen heeft gehad, groeit met de dag. Naarmate er meer materiaal bijkomt, met als gevolg meer mogelijke trefwoorden (vooral samenstellingen en afleidingen), betekenissen en citaten uit oudere en jongere bronnen, worden in het verleden geschreven woordenboekartikelen onvollediger. De oudere artikelen zouden alsnog aangevuld kunnen worden. Eigenlijk moeten, vooral als nieuwe betekenissen worden gehonoreerd, alle fiches opnieuw worden gelezen. Het aldus reviseren van oudere artikelen vergt geweldig veel tijd. Deze tijd kan niet anders dan ten koste gaan van het redigeren van nieuwe artikelen, met als gevolg dat de voortgang van het project bedreigd zou kunnen worden. Gezien deze complicatie is het raadzaam zo snel mogelijk tot publicatie over te gaan en te accepteren dat oudere artikelen nu eenmaal berusten op een geringere hoeveelheid materiaal dan nieuwere. Er valt in het algemeen veel voor te zeggen databestanden af te sluiten zodra men met redigeren is begonnen.

Het woordenboek der Friese taal

Aard en begrenzing van het WFT

Het WFT is een alfabetisch ingericht, in het Nederlands verklarend woordenboek, met dien verstande dat vooral bij samengestelde woorden vaak met een vertaling wordt volstaan. De (meestal beknopte) beschrijving betreft vormaspecten en semantische aspecten.

In het WFT wordt gepoogd een deel van het Nieuwfries zoals dat in gebruik was in de Nederlandse provincie Friesland vanaf 1800 tot en met 1975 te beschrijven. De nadruk ligt op het schriftelijk gebruik. Er is gekozen voor 1800 als aanvangsjaar, mede omdat de gangbare periodisering het Nieuwfries met dit jaar laat aanvangen. Hoewel deze periodisering aanvechtbaar is, is het beginpunt 1800 uit praktische overwegingen steeds aangehouden; het WFT sluit nu immers aan op het Middelfries woordenboek dat aan de Rijksuniversiteit te Groningen in voorbereiding is. Als terminus post quem non geldt 1975. De ontwikkelingen in het Nieuwfries van na 1975 worden dus niet beschreven.

Zoals opgemerkt wordt een *deel* van het Nieuwfries uit de periode 1800 - 1975 beschreven. Daar wordt vanzelfsprekend mee bedoeld dat hoofdzakelijk het Fries opgeslagen in de beide cartotheken

beschreven wordt. Het betekent tevens dat de sterk van de centrale Friese dialecten (en de zich daaruit ontwikkelende standaardvariant) afwijkende dialecten, te weten het Hindeloopen, de Friese dialecten van Terschelling en het Schiermonnikoogs niet zijn beschreven²². Wellicht overbodig is de opmerking dat de Fries-Nederlandse mengdialecten die in Friesland gesproken worden niet tot het Nieuwfries behoren.

Macrostructuur

De samenstelling van de rij van woordenboekingen (lemmata) wordt voor het overgrote deel bepaald door het materiaal van de cartotheken. Ook de kennis van de redacteur speelt echter een rol. Wie weet heeft van in de te beschrijven periode gebruikelijke woorden of betekenissen die niet voorkomen in het materiaal mag die toevoegen.

Andersom is het niet zo dat elk Nieuwfries woord dat in de cartotheken voorkomt, verwerkt is. Eigennamen, van eigennamen afgeleide adjectieven en merknamen voor zover niet tevens als soortnaam fungerend, zijn slechts vermeld indien zij in samengesteld lexicale eenheden (idioom) voorkomen. Bij het opnemen van de hoofd- en rangtelwoorden gelden beperkingen. Opgenomen worden 0 en de natuurlijke getallen 1 tot en met 30, 40, 50, 60, 70, 80, 90, 100, 1000, 10 000, 100 000, miljoen, miljard, de overeenkomstige rangtelwoorden en andere hoofdtelwoorden voor zover zij deel uitmaken van samengesteld lexicale eenheden of *heal* als (verholen) bestanddeel hebben, bijvoorbeeld *oardel*, *twaddel*, *twaddeheal*. Aan vreemde woorden wordt een artikel gewijd indien zij in de te beschrijven periode volgens de cartotheken in het Fries ook buiten een al te specialistische vaktaal gefunctioneerd hebben. Ze hebben zich dan vaak min of meer aan het Friese klanksysteem aangepast. Zeer toevallige meerledige samenstellingen met een uiterst lage relatieve frequentie, die geheel begrepen kunnen worden uit de samenstellende delen, zijn niet opgenomen.

Veelvuldig voorkomende, inheemse affixen en affixoiden (woorddelen die ook functioneren als affixen) worden als zodanig gesignaleerd en in afzonderlijke artikelen behandeld. Daarmee zijn een aantal mogelijkheden van woordvorming in het Fries aangegeven.

Spelling

Het geciteerde is, in welke taal ook gesteld, ongewijzigd, dus volgens de spelling in de bron, overgenomen. Poëmen en opgaven (zie ook de Aanwijzingen voor het gebruik) zijn eveneens weergegeven in de spelling die ten tijde van de notatie gangbaar was.

Bij het overige Fries (waaronder dus de lemmata) en Nederlands wordt de huidige spelling gevolgd. Voor het Fries betekent dit dat de sinds 1 januari 1980 en voor wat de vreemde woorden betreft dat de sinds 25 november 1982 van kracht zijnde spelling gevolgd wordt. Voor het Nederlands wordt de voorkeurspelling aangehouden.

In enkele uitzonderlijke gevallen is bij citaten een letter- of klankteken uit de bron vervangen door een voor dit woordenboek beschikbaar teken²³.

Medewerkers

Toen het project startte was drs. Y. Poortinga de enige wetenschappelijk medewerker. In 1940 kreeg hij H.S. Buwalda als vaste assistent. In de oorlogsjaren viel aan uitbreiding niet te denken. In 1946 kwam drs. G.A.G. Meerburg bij de woordenboekafdeling als wetenschappelijk medewerker, nadat dr. Y. Poortinga de dienst had verlaten. Begin 1953 trad dr. Y. Poortinga weer in dienst. Twee jaar later kwam er nog een wetenschappelijk medewerker bij, namelijk drs. H.T.J. Miedema. Drs. G.A.G. Meerburg verliet in 1959 de Fryske Akademy en voor dr. H.T.J. Miedema die in 1962

wetenschappelijk medewerker aan de Groninger universiteit werd, kwam D.A. Tamminga in hetzelfde jaar in de plaats. Drs. G.A. Piebenga was van 1965 tot 1969 in deeltijd aan het woordenboekproject verbonden. H.S. Buwalda werd in 1970 opgevolgd door J. Boersma. Als opvolgers van D.A. Tamminga die in 1974 met pensioen ging en dr. Y. Poortinga die een jaar later zijn voorbeeld volgde, werden in 1973 J. Popkema en K.F. van der Veen aangetrokken.

In de tweede helft van de jaren zeventig breidde het aantal redacteuren zich gestaag uit²⁴. Als redacteur werden aangetrokken (sommigen in deeltijd) drs. J. van der Kooi (1976), S. Krol (1976), P. Boersma (1977), J. van der Weg-Laverman (1980), R. de Boer (1980), drs. S. Dijk (1981), J.F. Hoekstra (1981) en drs. A. Dijkstra (1983). Inmiddels zijn weer vertrokken: drs. J. van der Kooi (1979), J. Boersma, sedert 1974 hoofd van de woordenboekafdeling (1981) en drs. J. Popkema (1981). Op dit moment zijn er dus acht redacteuren bij het WFT-project werkzaam. Tezamen bezetten zij zes formatieplaatsen. Hoofd van de woordenboekafdeling en tevens eindredacteur is drs. K.F. van der Veen.

Assistente van de redactie en excerptente ten behoeve van cartotheek I is sedert 1956 B. Fokkema. Bij de tekstverwerking assisteerden G. Blom, A. Boersma-de Groot, A. Bruinsma en L. Hoekstra. De correctie en tekstverwerkingscoördinatie is in handen van J. de Boer. Bij de opbouw van de cartotheken waren de medewerkers D. Sluiter, J. de Jong-van Sinderen en H. Pebesma betrokken.

Er zijn veel vrijwilligers geweest die tijdelijk werkzaamheden ten dienste van het project verricht hebben, vooral tijdens het alfabetiseren en chronologiseren van de fiches voor cartotheek II.

Tenslotte

Omdat het woordenboek historisch gezien een fase beschrijft van een Germaans dialect, dat bovendien binnen het Nederlandse staatsverband als tweede rijkstaal een bijzondere positie inneemt, zullen de gebruikers in ieder geval onder germanisten, neerlandici en frisisten gezocht moeten worden. Ook voor geïnteresseerden buiten deze kring is het woordenboek echter bedoeld.

Na dit deel volgen nog 15 à 16 delen, die binnen twintig jaar zo geregeld mogelijk zullen verschijnen. Behalve woordenboektekst zijn in deel 1 opgenomen de Aanwijzingen voor het gebruik, het Overzicht van de fonetische tekens, de Lijst van redactionele afkortingen en symbolen en de Bronnenlijst. Er kunnen nog bronnen geëxcerpeerd worden die niet in deze bronnenlijst voorkomen. Het ligt in de bedoeling bij het verschijnen van het laatste deel van het woordenboek nog een volledig bijgewerkte bronnenlijst toe te voegen.

Bij elk deel wordt in een voorwoord aangegeven wie de artikelen geschreven hebben. Soms is de basistekst met name vanwege het beschikbaar komen van nieuw materiaal naderhand nog ingrijpend gereviseerd en aangevuld. De artikelen bij de lemmata aanvankelijk met de letter *a* zijn geredigeerd door dr. H.T.J. Miedema, die beginnend met de letter *b* door D.A. Tamminga.

Deel 1 en de nog te verschijnen delen worden ook opgenomen in de bij de Fryske Akademy te vormen geautomatiseerde lexiconbank. Er wordt naar gestreefd deze bank zodanig in te richten dat gegevens en combinaties van gegevens afgezonderd kunnen worden en dat mutaties en aanvullingen steeds mogelijk zijn. Alle op- en aanmerkingen van gebruikers van het WFT zijn mede in verband hiermee bijzonder welkom.

Redactie-adres: Fryske Akademy, Coulonhûs, Doelestrjitte 6-8, 8911 DX Ljouwert / Leeuwarden.

Allen binnen en buiten het Coulonhûs die in welke vorm dan ook hebben bijgedragen tot de totstandkoming van dit deel, betuig ik hierbij mijn grote erkentelijkheid.

NOTEN

1. Enkele werkloze onderwijzers stonden hem nu en dan terzijde. Er was in 1939 een kleine commissie uit het bestuur van de Fryske Akademy ingesteld, bestaande uit prof. dr. J.M.N. Kapteyn, prof. dr. G.S. Overdiep, P. Sipma, prof. dr. K. Fokkema en drs. E. Janzen om samen met dr. Y. Poortinga de plannen van Sipma nader uit te werken en het was ook de bedoeling een bredere commissie in te stellen, maar door de oorlog kwamen noch de kleine noch de grote commissie tot activiteiten.
2. Vergeleken met het woordenboek van 1944 is het woordenboek van 1956 een grote vooruitgang: de cartotheek bleek wel degelijk nuttig te zijn!
3. Ten behoeve van een sedert 1950 ingestelde woordenboekcommissie, ook adviescommissie geheten; de commissie bestond uit H.S. Buwalda, drs. G.A.G. Meerburg, dr. Y. Poortinga, prof. dr. J.H. Brouwer, prof. dr. W.J. Buma, prof. dr. K. Fokkema, prof. dr. J. Hoekstra, drs. E. Janzen, dr. W. Kok en dr. P. Sipma.
4. In een begeleidend schrijven werd geconcludeerd dat er in de plaats van de ene woordenboekcommissie, twee commissies zouden moeten komen, te weten een werkcommissie en een brede commissie.
5. In opdracht van het bestuur van de Fryske Akademy.
6. Hij was hoogleraar Fries en Gotisch aan de universiteit te Groningen en daarnaast van 1950 tot 1956 voorzitter van de Fryske Akademy.
7. Hij was in 1956 wetenschappelijk directeur van de Fryske Akademy geworden. Hij bleef dat tot september 1964.
8. De commissie werd in het najaar van 1958 ingesteld. Eigenlijk was er al een woordenboekcommissie, maar die was slapend. Van de nieuwe commissie, of anders gezegd, van de opnieuw tot activiteit komende bestaande commissie na uitbreiding waren lid: prof. dr. J.H. Brouwer (die voorzitter werd), prof. dr. W.J. Buma, H.S. Buwalda (redacteur), prof. dr. K. Fokkema, prof. dr. P. Gerbenzon, prof. dr. K. Heeroma, dr. W. Kok (voor zakelijke aangelegenheden), drs. G.A.G. Meerburg (redacteur), drs. H.T.J. Miedema (redacteur), dr. J. Naarding, dr. Y. Poortinga (redacteur), dr. P. Sipma en drs. E. Janzen.
9. De verdeeldheid leidde in 1960 tot het uiteenvallen van de commissie. Aanvankelijk werden binnen de commissie nog verschillende mogelijkheden geopperd: Fries, Nederlands, Duits, Engels of een combinatie daarvan. Al gauw werd echter duidelijk dat er twee stromingen bestonden: een aantal commissieleden vond dat het Fries de voertaal moest worden, anderen stonden er daarentegen op dat dit Nederlands moest zijn. De verschillen spitsten zich zodanig toe dat verder overleg onmogelijk werd. De voertaalkwestie bracht in Friesland de gemoederen danig in beweging. In enkele Friese periodieken werd een verwoede pennestrijd gevoerd.
10. In een brochure van de Fryske Akademy, gedateerd 25 augustus 1960, werden aan de leden en donateurs de beweegredenen uiteengezet.
11. De werktitel van het woordenboek was *Great Wurdboek fan de Fryske Tael / Groot Woordenboek der Friese taal*.
12. De regels werden op 1 januari 1980 van kracht.
13. De discussie concentreerde zich vooral op de eventueel te behalen winst wanneer het WFT een eentalig zuiver verklarend woordenboek zou worden.
14. Aan gesproken Fries werd niet gedacht.
15. Het aantal woorden per fragment (soms een volledige tekst, bijvoorbeeld brieven) varieert van enkele honderden tot enkele duizenden.
16. Hoewel dat vooraf niet expliciet als criterium was geformuleerd, werd er toch ook op gelet dat zowel uit teksten van mannen als vrouwen geselecteerd moest worden en dat met de leeftijd van de auteurs ten tijde van het schrijven van de tekst min of meer rekening moest worden gehouden. Hoewel naar verhouding weinig vrouwen in de periode 1800 - 1950 Fries schreven, zijn schrijfsters in de selectie niet ondervetegenwoordigd. Bij schrijvers met een hoge productie gedurende lange tijd werd werk uit hun vroegere, middelbare en latere periode geselecteerd.
17. Soms was niet met zekerheid uit te maken of een tekst na 1800 gedateerd kon worden dan wel of een tekst tot het Nieuwfries of het Stadfries behoorde.
18. Een teksteenheid telt gemiddeld ongeveer 274 woorden. In 125 teksteenheden zitten dus gemiddeld 34.250 woorden. De afwijkingen per decennium zijn vermoedelijk echter aanzienlijk.
19. Volgens globale schatting vertegenwoordigen zij slechts een bescheiden deel van het geschreven Fries. De selectie voor 1830 - 1840 wordt geschat op 10 à 15 % van wat er in die periode gepubliceerd is. Het verloop voor de decennia daarna is minder duidelijk. De deelselecties worden absoluut genomen al gauw groter, maar uitgedrukt in procenten van de werkelijke productie, in ieder geval voor wat de twintigste eeuw betreft, dalen zij relatief. Ik veronderstel dat de selectie voor 1940 - 1950 nog geen procent is van de totale productie aan Friese teksten in die periode.
20. Het exacte aantal woordtekens en de verdeling per decennium zijn helaas niet bekend.
21. Een voorbeeld daarvan: tegenwoordig wordt een spreekwoord éénmaal beschreven onder zijn eerste kenmerkend woord, terwijl in andere artikelen daar naar verwezen kan worden; voorheen was het niet ongebruikelijk eenzelfde spreekwoord twee- of driemaal te beschrijven binnen evenzovele artikelen.

22. De voornaamste schriftelijke productie van deze dialecten is verzameld in cartotheek III, opgebouwd bij de Fryske Akademy in de jaren 1958 - 1960; uit de verzamelingen zijn inmiddels woordenboeken geschreven, te weten *Wezzenlist fan it Schiermonnikoogs* [1968] van D. Fokkema sr. en anderen, *Woordenboek van het Oosterschellings / Wêdenboek fon et Aasters* [1976] van C. Roggen en *Hylper Wurdboek* [1981] van Gosse Blom.
23. Zo zijn enkele symbolen uit fonetische notaties in bronnen omgezet in de symbolen waarin het WFT noteert.
24. Dit kon gebeuren omdat het advies van de commissie-Van Ommen, geformuleerd in het in 1970 aan de Tweede Kamer uitgebrachte Rapport Friese taalpolitiek, uiteindelijk werd opgevolgd. Het advies luidde om tot 100 % financiering door het Rijk conform het *Woordenboek der Nederlandsche taal* over te gaan. In het eindrapport van november 1974 van de inmiddels opgerichte werkgroep *Groot Woordenboek van de Friese taal* werd de wenselijke bezetting van redacteursposten voor de komende jaren nader aangegeven, ervan uitgaande dat het woordenboek binnen 25 jaar voltooid moest zijn.